

Det glömda hotet

---

*Under det kalla kriget var folk plågsamt medvetna om
att undergången låg en knapptryckning bort.*

Idag är vår bild av kärnvapen en annan.

Möjligheten att förrinta oss själva finns kvar men inte oron.

Vi kanske har glömt den men bomben lever alltjämt kvar.

*Följ med till Oak Ridge i Tennessee, en plats som lever och andas kärnvapen
och möt några av dem som fortfarande kämpar för en värld
där kärnvapenhotet inte är mer än ett minne.*

Här är staden som lever på bomben

Kärnvapen brukar förknippas med död och förstörelse.

Men för det lilla samhället Oak Ridge i östra Tennessee betyder kärnvapen något helt annat.

Här står kärnvapnen för skapelse och överlevnad. Både för Oak Ridge och för supermakten USA

Mellan Knoxville i söder och det som taxichauffören Karen beskriver som: "a whole lot of nothing" i norr ligger den lilla staden Oak Ridge inbäddad i en skogsklädd dal. Vid första anblick ser Oak Ridge ut som vilken amerikansk småstad som helst. Längs de två huvudgatorna rusar trafiken fram mellan snabbmatsrestauranger, supermarknader, bilhandlare, banker, sjukhus, och en otrolig mängd kyrkor.

Det som gör platsen unik är dess historia. Den stiliserade atomen som pryder väggen på stadens high school och bilhandlaren som kallar sig "Secret City Chrysler, Dodge & Jeep" påminner båda om det förflutna, som i allra högsta grad lever kvar i Oak Ridge.

I en anspråkslös tegelbyggnad mitt i staden ligger American Museum of Science and Energy inhytt. Muséet är, som namnet antyder, en hyllning till vetenskapen. Men det är också en hyllning till kärnvapnen som enligt amerikanerna vann andra världskriget. En hyllning sponsrad av energidepartementet som bygger vapnen just här i Oak Ridge.

Vid entrén träffar jag Ray Smith. Han är historiker på Y-12 anläggningen utanför staden där USA:s kärnvapenuran tillverkas. Han har arbetat där i 42 år och skrivit flera böcker om stadens historia. Ray Smith brinner för Oak Ridge som för honom är ett bevis på amerikan-

sk exceptionalism. Han berättar entusiastiskt om hur militären 1942 byggde en hel stad och tre kärnvapenfabriker här från ingenting.

– 1945 hade staden 75000 invånare och var Tennessees femte största stad, säger han och pekar på arkivfotona av kvinnliga arbetare på väg ut ur en av fabrikena.

När kärnvapenprogrammet, mer känt som Manhattanprojektet, startades upp under andra världskriget insåg befälhavarna att de behövde en plats för att i hemlighet kunde framställa ammunitionen till sitt nya supervapen. Valet föll till slut på den här avskilda dalen i Tennessee där man kunde bygga upp en hel industri utan att fienden fick reda på det.

Området omges på tre sidor av vatten och på de få vägar som ledde till staden fanns vaktorn och grindar uppsatta för att hålla allmänheten ute. Ingen utanför "the secret city" visste vad som pågick där inne och enligt Ray Smith förstod inte ens arbetarna själva vad de gjorde.

– Det arbetade 22 000 människor på Y-12 anläggningen under kriget och av dem visste kanske 100 personer vad som pågick, säger han.

Tre år efter stadens grundande var uppdraget utfört. Den 6 augusti 1945 detonerade uranet som tillverkats på Y-12 anläggning i ett eldklot över Hiroshima och städerna blev varandras motpoler. Bomben Little Boy ödelade Hiroshima och dödade dess befolkning. Samtidigt byggde den en hel stad i den här obebodda avkroken och sedan dess har befolkningen här levt på kärnvapnen. Lilla Oak Ridge mitt i ingenstans var på så vis med och formade hela 1900-talets utveckling. Och den historien, eller åtminstone delar av den, är folk här stolta över att få berätta.

Ray Smith visar upp en kopia av en Calutron. En tidig sorts centrifug som användes för att anrika uran.

– Det var sådana maskiner som användes på Y-12 för att separera Uran 235 från Uran 238 för att användas till Little Boy. Dom sköttes av tjejer som precis gått ur High School och de hade ingen aning om vad maskinen gjorde, säger han.

Med yviga gester förklarar han de olika sätten som användes för att anrika uran i Oak Ridge. Det är tydligt att för Ray Smith handlar kärnvapnens historia om tekniska landvinningar.

“Det arbetade 22 000 människor på Y-12 anläggningen under kriget och av dom visste kanske 100 personer vad som pågick”

Ray Smith

Han leder hela tiden in samtalet på de positiva bi-effekter som forskningen i Oak Ridge har fått. Cancermediciner, kretsarna i en Iphone, bättre golfklubbor, tunnare aluminiumburkar. Allt detta är saker som forskningen i Oak Ridge bidragit med, berättar han stolt.

Ray Smiths guidade tur drar fram genom Oak Ridges och Manhattanprojektets historia fram mot det som måste utgöra den logiska slutpunkten för berättelsen: bomberna över Hiroshima och Nagasaki. I utställningens sista rum sitter hjälteporträtt uppsatta på väggen. Bilderna föreställer besättningarna på planen som släppte bomberna.

Men här tar utställningen slut. Utan bilder på ett ödelagt Hiroshima eller på brännskadade barn från Nagasaki får utställningen istället sitt avslut genom tidningsklipp från 1945 som förkunnar att japanerna gett upp och att kriget var över. Ingenstans visas kärnkraftens destruktiva förmåga upp. Information om strålnings- och fosterskador är märkbart frånvarande i det rum där replikor av amerikanska kärnvapen, däribland Little Boy, visas upp. Jag frågar Ray Smith om varför muséet inte visar upp vapnets effekter och förstörelsekraft.

– Det finns andra muséer som behandlar de frågorna. Det här muséet handlar om energi, svarar han.

Ray Smiths förklaring står i stark kontrast till hjälteporträtten av amerikanska piloter på vägarna och statyn till minne av elfte september utanför entrén.

I och med krigsslutet fick den hemliga staden Oak Ridge tråda fram i ljuset och de tusentals arbetarna fick äntligen reda på vad de faktiskt arbetat med. Hur någon reagerar på att få veta att hon ovetandes framställt ett vapen som dödat tiotusentals människor är svårt att föreställa sig. Men enligt Ray Smith var de anställda glada och stolta över att ha bidragit till att vinna kriget. En känsla som också lever kvar i staden.

– Folk i Oak Ridge är väldigt stolta över sin historia. Tänk bara på allt som Oak Ridge försett världen med. Nästan allt vi har idag kan länkas tillbaka till atomåldern, säger han och pratar återigen mer om medicinska innovationer än vapen.

Ray Smith har arbetat på Y-12 sedan 1970. Hans nuvarande tjänst som historiker handlar om att bevara anläggningens och ortens historia

– Man måste se bortom bomben, säger han. Men det går inte komma ifrån att det är vapnen som byggt staden och fortfarande definierar den. Jag frågar Ray Smith om han inte ändå hade föredragit en värld utan kärnvapen.

– Det är klart att det hade varit bra om de inte fanns och vi vill ju aldrig behöva använda dem. Men rädslan för kärnvapen räddade världen från ett tredje världskrig, säger han.

Att kärnvapens terrorbalans hindrade kalla kriget från att hetta till får man ofta höra i USA och på samma sätt är det många som är misstänksamma mot att göra sig av med vapnen. Ray Smith betonar att Y-12 numera är en del av den globala nedrustningen. Sedan 1990 framställer man inte nya bomber längre utan jobbar med att hålla

“Man måste se bortom bomben”

Ray Smith

arsenalen i skick och att avveckla bomber som inte längre behövs. Samtidigt har han en skeptisk hållning till total nedrustning.

– Som världen ser ut idag så har vi ju inte råd att vara den svagare parten och vi kan inte lita på länder som Nordkorea och Iran, säger han.

Ray Smith älskar sin stad och vill värna om dess historia som en del i det han kallar ”den mest betydelsefulla militär-industriella prestationen i världshistorien”. Det är en historia om framgång och övervinande av motsättningar som färgat stadens invånare och kanske får extra vikt i tider av förändring och oro.

I den nästan folktomma parken bredvid muséet träffar jag Ruth Smiley. Hon har bott i Oak Ridge sedan 1971. Hon tycker att stadens historiakommit att få för stor betydelse.

– Det finns en rejäl känsla av stolthet men inte så mycket framåtanda. Det är för mycket fokus på historien och för lite på åren som kommer, säger hon.

Men kärnvapen är inte bara Oak Ridges historia. De är lika mycket stadens nutid. De flesta invånarna bor fortfarande i de små hus som armén upprättade under 1940-talet. Husen byggdes av en blandning av cement och asbest kallad cementsos. Idag har husen fått träpanel och lutande tak men annars ser bostadsområdena ut precis som de gjorde när de byggdes.

Dessutom är Oak Ridge fortfarande en ”one company town”. Hela ekonomin kretsar kring energidepartementets anläggningar i staden och Y-12 anläggningen är med sina 7000 anställda den näst största arbetsgivaren i östra Tennessee. Y-12 har tillverkat delar till alla amerikanska

kärnvapen och ansvarar för att anrika behandla och förvara allt uran för vapentillverkning.

Idag sker tillverkningen i 70 år gamla lokaler med läckande tak som byggdes

under Manhattanprojektet. Både byggnader och utrustning är antika och lever inte upp till dagens säkerhetskrav. För att lösa problemen har energidepartementet bestämt sig för att bygga

Två av Oak Ridges gamla cementsos-hus byggda på fyrtioalet. Armén byggde husen i sex olika utföranden och storlekar. Från den minsta typ A, till den största typ F.

en ny modern anläggning.

Uranium Processing Facility projektet, i folk-mun kallat UPF, ska föra bombproduktionen in i 2000-talet och garantera att Oak Ridges största arbetsgivare blir kvar på orten. Det är ett jätteprojekt som beräknas kosta staten mellan 4,2 och 6,5 miljarder dollar, vilket motsvarar ungefär en femtedel av delstaten Tennessee's budget. Satsningen lider dock av problem med skenande kostnader och återkommande förseningar. Dessutom har energidepartementet och entreprenörerna Babcock & Wilcox som ska bygga anläggningen, fått hård kritik för att säkerheten varit eftersatt under designarbetet.

Det var därför extra besvärande att tre kärnvapenmotståndare, däribland den 82-åriga nunnan Megan Rice, i somras klippt sönder anläggningens staket och lyckats ta sig hela vägen fram till byggnaden där man lagrar vapenuranet. De tre demonstranterna, Rice, Michael Walli, 63 och Greg Boertje-Obed, 57 lyckades stänka blod och spraymåla sitt fredsbudskap på byggnaden innan de upptäcktes av vakter.

Inbrottet fick folk att ifrågasätta kompetensen och säkerheten på anläggningen. I Oak Ridge spred sig oron. Det finns ett starkt stöd för UPF-projektet bland politiker och befolkningen här. Tennessee är en av landets fattigaste delstater och många vill se bygget börja och miljarderna strömma in så snart som möjligt. Men för kärnvapenmotståndare är projektet alltjämt en het fråga. De ogillar att staten spenderar ett okänt antal miljarder på en bombfabrik som dessutom inte har säkerhet i fokus. Det är en konflikt som blir extra tydlig när säkerhetsstyrelsen för kärnvapenanläggningar kallar till offentlig utfrågning av energidepartementet och Babcock & Wilcox.

Utfrågningen hålls i Ballroom B i Knoxville Convention Center några mil från Oak Ridge. Salens namn är något missvisande. Rummet är mer en blandning av en gymnastiksal och en flyghangar än en balsal. Längst bort på den blå-gröna heltäckningsmattan står ett svart podium mot den bortre väggen. På podiet sitter säkerhetsstyrelsen: fem män och en kvinna med bistra uppsyner inramade av ett stort svart skynke för att understryka situationens allvar.

På väg in i rummet träffar jag Ralph Hutchinson och Erik Johnson som varit aktiva i kärnvapenmotståndet i 25 år. Jag frågar dem om den

Ralph Hutchinsons engagemang för fred och rättvisa startade efter en resa till Nicaragua på 1980-talet. Några år senare blev han introducerad till kärnvapenmotståndet

här sortens utfrågningar är vanliga.

– Nej, de här utfrågningarna brukar de hålla kring en helgdag och på något obskyrt ställe, säger Erik Johnson.

Men nu ska allmänheten i alla fall få tillfälle att höra energidepartementet svara på frågor om UPF-projektet och dessutom få komma till tals själva. Trots det är Erik Johnson skeptisk till hur mycket han och de andra som är på plats kan påverka. Debatten, menar han, har fel fokus.

– Man förstärker myten om att man kan göra kärnvapen säkra. Men kärnvapen är aldrig säkra. På en eftermiddag kan allt vi känner till och allt vi älskar förstöras, säger han.

Den moraliska frågan om kärnvapens vara eller icke-vara ges heller inget utrymme under utfrågningen. Istället är det projektets senaste bakslag som diskuteras. Energidepartementet och B&W hade planerat att vara klara med 90 procent av byggnadsdesignen i början på oktober, 90 procent utgör gränsen för när man får börja bryta mark på bygget. Men nu visar det sig att man har vad man kallar en "space fit issue". I klarspråk betyder det att byggnaden

man designat helt enkelt är för liten och inte har plats för all utrustning. Dessutom har säkerhetsutvärderingen, som egentligen borde gjorts tidigare, nu slagit fast att man måste fördjupa betonggrunden med 30 centimeter och göra väggarna 45-75 centimeter tjockare.

Det är svårsmälta nyheter för ett projekt som redan designats i flera år och hittills kostat 500 miljoner dollar. Säkerhetsstyrelsens ordförande frågar energidepartementets projektansvarige John Eschemberg hur detta kommer påverka budgeten och tidsplanen.

Erik Johnson

– Det kommer vi kunna svara på om tre veckor,

svarar Eschemberg och i ögonvrån ser jag kärnvapenmotståndaren Ralph Hutchinson skaka uppgivet på huvudet.

UPF-projektet är en viktig del i den gigantiska modernisering av kärnvapenindustrin som pågår och som Washington Post beräknar kommer att kosta åtminstone 88 miljarder dollar. En summa som kan ställas i relation till de 32 miljarder dollar som USA budgeterat för bistånd och utlandsstöd 2012. Samtidigt befinner sig landet på väg ut ur den värsta recessionen sedan 1930-talet och är mitt i en valrörelse där det federala budgetunderskottet är en av strids-

“Man förstärker myten om att man kan göra kärnvapen säkra. Men kärnvapen är aldrig säkra”

Säkerhetsstyrelsen: Defence nuclear safety board frågar ut representanter från Energidepartementets National Nuclear Security Administration som ansvarar för UPF-projektet

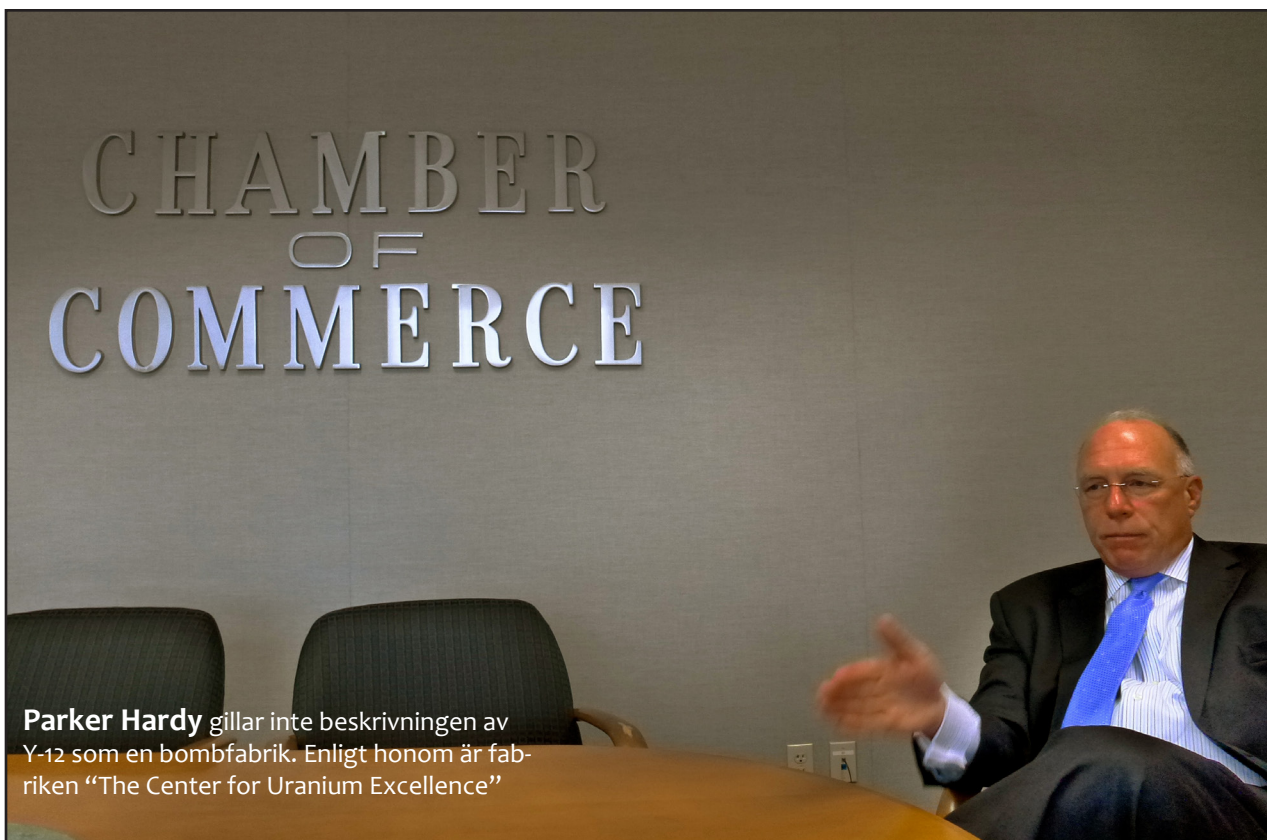
Fakta:

Beräknade kostnader för kärnvapen 2011 i dollar

- USA: 61,3 miljarder
- Ryssland: 14,8 miljarder
- Kina: 7,6 miljarder
- Frankrike: 6 miljarder
- Storbritannien: 5,5 miljarder
- Indien: 4,9 miljarder
- Pakistan: 2,2 miljarder
- Israel: 1,9 miljarder
- Nordkorea: 0,7 miljarder

Totalt: 104,9 miljarder

Källa: Globalzero.com

Parker Hardy gillar inte beskrivningen av Y-12 som en bombfabrik. Enligt honom är fabriken "The Center for Uranium Excellence"

frågorna.

Men när allmänheten får ordet efter fyra timmar hamnar inte fokus på hur skattepengarna spenderas. Lokala politiker och näringslivsrepresentanter turas om att förklara vikten av en ny urananläggning i Oak Ridge. Det handlar om säkerhet både för arbetare och för nationen. Representanter för Oak Ridges handelskammare påminner om stadens roll i Manhattanprojektet och den unika kompetens som finns på orten. Men det som framförallt förenar de som stödjer UPF-projektet är vikten de lägger på projektets inverkan på den regionala ekonomin. Bygget innebär tusentals arbetstillfällen för Tennessee och med det i åtanke så predikar både borgmästare och fackliga representanter sin tilltro till att projektet kommer överkomma sina svårigheter.

Det tar ett tag innan någon kritisk röst höjs. I ena hörnet av salen sitter ett tiotal representanter från Oak Ridge Environmental Peace Alliance (OREPA) däribland Ralph Hutchinson och Erik Johnson. De delar inte alls tilltron till att energidepartementet klarar av att lösa problemen. Istället oroar de sig för att de ansvariga, med miljarder på spel, skyndar sig igenom processen utan hänsyn till säkerhet. En kvinna tar hjälp av en säck och en bild på en gris för att göra sin poäng. Uttrycket att köpa grisen i säcken visar sig ha en amerikansk motsvarighet: "a pig in a poke"

OREPA är en högljudd minoritet men den här lilla gruppen med hög medelålder är också de enda på mötet som kritiserar projektet. Frågan är om Erik Johnson inte har rätt i att vara tveksam till vilken chans de har att påverka. Kärnvapen och pengarna som finansierar dem är en död fråga i amerikansk politik. Undantaget är kanske på platser som Oak Ridge. Men här har politikerna inget intresse av att ifrågasätta hur miljarderna spenderas så länge de spenderas i deras region. För grupper som OREPA handlar kärnvapenmotståndet om att väcka just sådana frågor till liv. Att ifrågasätta hur och varför kärnvapen har en så stark ställning bland amerikaner.

Morgonen efter utfrågningen träffar jag Ralph Hutchinson på en restaurang i centrala Knoxville. Denne före detta pastor är OREPAs presstalesman och enda anställd. Istället för att sprida guds ord pratar han nuförtiden om kärnvapen och erfarenheten av att predika skiner igenom i samtalet. Just idag är Ralph Hutchinson extra upprymd av avslöjandena från gårdagens utfrågning.

– Det var en stor överraskning att de ska des-

igna om anläggningen. De är verkligen inkompetenta, säger han om energidepartementet.

Ralph Hutchinson förklarar att just inkompetens är hans och rörelsens främsta argument.

– Vårt största strategiska mål just nu är att försena UPF-anläggningen. Dom har byggt stora komplexa anläggningar i tio år nu och alla följer samma cykel. Budgeten och tidsplanerna exploderar, säger han och räknar upp projekt som drabbats av samma öde: Savannah river, Hanford och Lawrence Livermore anläggningen som snart är tio år efter tidsplanen.

– De kan inte berätta hur mycket det kommer kosta att avsluta projektet och när de sa att de var 90 procent klara med designen så kommer de på att dom inte får plats med utrustningen, Allt det här borde få någon i kongressen att säga: nu är det nog, säger Ralph Hutchinson.

När det kommer till säkerhetsaspekten i att driva en 70 år gammal anläggning så medger Ralph Hutchinson att den behöver moderniseras men att det inte gjorts någon riktig studie på hur mycket det skulle kosta att renovera den befintliga anläggningen.

– För fem år sen sa det att det skulle kosta 120 miljoner dollar att få den upp till standard, säger han.

Ändå verkar ingen protestera mot miljardrullningen.

– Vi pratar inte om bomben i det här landet men den yngre generationen har absorberat sina föräldrars inställning att de vann kriget och höll oss säkra från ryssarna, säger Ralph Hutchinson.

På senare år har dock många inflytelserika röster vänt sig mot kärnvapen och ifrågasatt vilket nytta de gör. 2007 uttalade sig de företa utrikesministrarna Henry Kissinger och George Schultz, förre försvarsmministern William Perry och senatorm Sam Nunn tillsammans om att kärnvapen inte längre bidrar till USAs säkerhet utan snarare skadar den. Sedan dess har flera högt uppsatta militärer också ifrågasatt det militära värdet av amerikanska kärnvapen.

Ralph Hutchinson berättar om när han 2001 gick på ett möte där kärnvapenindustrins framtid diskuterades.

– Deras största fråga var hur man övertygar militären om vapnens användbarhet. Energidepartementet måste ju behålla sin kund, säger han.

Ur ett ekonomiskt och säkerhetspolitiskt

perspektiv finns det en hel del som talar för att USA borde ta en ledande roll i kärnvapendrustningen i världen. Men det verkar inte vara något som amerikanska politiker vill gå till val på. Enligt Ralph Hutchinson är kärnvapen för tätt knutna till USAs självbild som supermakt.

– De kommer vara det enda som gör oss till en dominant makt i världen. Vi blir passerade ekonomiskt och teknologiskt så vad ska få världen att lyssna på oss? säger han.

Det märks att Ralph Hutchinson efter 25 år som OREPAs talesman utvecklat en viss medievana. Han har förstått att det inte går att övertala det amerikanska folket genom ett allmänt fredsbudskap eller föreläsningar om det omoraliska med kärnvapen. Istället använder han en blandning av underhållande anekdoter och siffror för att peka ut hur mycket pengar som spenderas av en, enligt honom, inkompetent

industri. Förhoppningen är att människor ska ifrågasätta kärnvapen på mer affärsmässiga grunder. Kärnvapen som en dålig investering. Det är en ganska ovanlig taktik

från någon som helt klart är en idealist.

För Ralphs eget engagemang ligger inte i det affärsmässiga. De senaste två åren har hans lön betalats ut sporadiskt från OREPA, som har svårt med finansiering. Hans senaste lönecheck är daterad fyra månader tillbaka, berättar han.

Jag frågar honom hur han trots det motiverar sig att fortsätta sitt arbete

– Mitt arbete är inte motiverat av min tro längre. Behöver jag någon motivation så har jag två döttrar. Det är verkligen givande att tänka att man gör ett arbete där man kanske inte vinner men åtminstone förhindrar någon ondska, säger

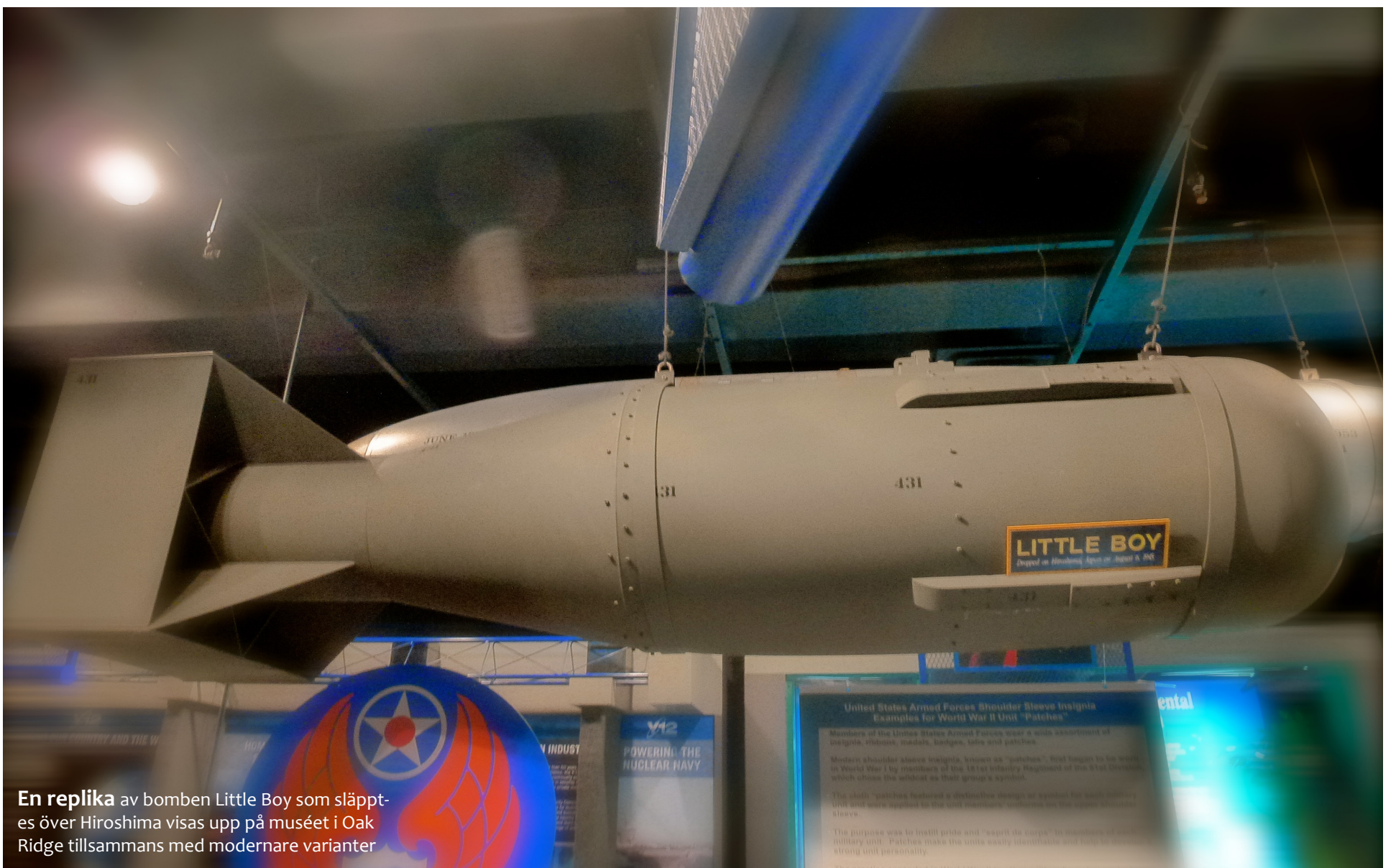
Utanför entrén till American Museum of Science and Energy välkomnas man av en staty föreställande en atom och en staty till minne av attackerna den elfte september 2001

Allmänheten som medverkar under säkerhetsstyrelsens utfrågning representerar ett ganska smalt urval ur den amerikanska befolkningen

I Oak Ridge har atomkraften en särskild dragningskraft även för de lokala politikerna

En replika av bomben Little Boy som släpptes över Hiroshima visas upp på museet i Oak Ridge tillsammans med modernare varianter

Tre OREPA-medlemmar vakar utanför Y-12 anläggningen

Genom flera staket och förbi rörelsedetektorer lyckades sommarens tre aktivister forcera sig fram till Y-12 anläggningens allra heligaste

För Ralph Hutchinson har den jobbigaste uppoffringen med arbetet varit att komma till insikt med att han inte har råd att skicka sina döttrar till college.

– Det är väldigt lätt för mig att ta det här beslutet men det är väldigt svårt att tänka på konsekvenserna för mina döttrar, säger han betydligt mer dämpad än tidigare.

Det är en svår uppgift som Ralph Hutchinson och OREPA tagit på sig. Han berättar att de är illa omtyckta både bland befolkningen och de som styr i Oak Ridge. De har dåligt med pengar och den allmänna opinionen i USA lägger inte mycket vikt vid kärnvapnen. OREPA försöker utmana hur amerikaner tänker på kärnvapen och de verkar ha en lång väg kvar. Åtminstone i Östra Tennessee.

Väl tillbaka i Oak Ridge slås jag av hur mycket staden verkar vara gjord för att passera förbi. Platsen valdes för sin otillgänglighet men med ett utbyggt motorvägsnät har det blivit lättare att ta sig till och från staden. Y-12s anställda bor inte alla innanför stadsgränserna längre och det har fått effekter.

Bredvid muséet i centrala Oak Ridge ligger stadens stora köpcentrum nästan helt öde. Endast ett fåtal butiker håller öppet. Ingen verkar attraheras av tanken på att gå runt och handla i Oak Ridge. Allt här är anpassat efter bilar. Trottoarerna är få och övergångsställena sporadiskt utströdda och som fotgängare krävs det

ett gediget planerande för att ta sig fram. Samtidigt kan alla snabbmatsrestauranger, kaféer och banker utnyttjas sittandes i bilen och allt annat köps i Wal Mart-butiken bredvid det nedstängda köpcentret. Trots energidepartementets jätteanläggningar så verkar inte staden blomstra. Frågan är vad som skulle bli kvar om Y-12 inte längre fanns.

På Handelskammarens kontor i centrala Oak Ridge träffar jag Parker Hardy för att prata om hur beroende staden är av sin stora arbetsgivare. Parker Hardy är ett handelskamarproffs. Han har gjort det här jobbet i tre olika delstater innan han hamnade i Oak Ridge för 16 år sen. I en flytande rörelse glider han in i rummet, skakar hand, slår sig ner tillbakalutad i en kontorstol och börjar sälja in Oak Ridge till mig innan jag hunnit ställa några frågor.

– I det här jobbet väljer man inte en stad som kommer vara en förlorare, säger han.

Parker Hardy tycker inte om beskrivningen av Oak Ridge som knuten till en arbetsgivare. Han menar att energidepartementets anläggningar är en språngbräda för ekonomisk diversifiering som bara måste utnyttjas bättre. Just ordet språngbräda är ett av Parker Hardys favoritord. Han använder det även för att beskriva UPF-projektet. Den gigantiska investeringen ska enligt Parker Hardy ses som en språngbräda för Oak Ridge att knyta underleverantörer och teknologisk industri till orten för framtiden.

– Det är som ett andra Manhattanprojekt, säger han.

Men det gäller att ta tillvara på språngbrädan. För om Manhattanprojektet byggde staden från grunden så kommer UPF-projektet bara innebära ett tillskott av pengar och arbeten under byggnadsfasen. När den nya moderna anläggningen är färdig kommer det behövas färre anställda för att utföra arbetet. Trots det så är Parker Hardy ivrig att få se arbetet starta och han är övertygad om att projektet kommer överkomma de problem som just nu håller det tillbaka.

Oak Ridge är så pass knutet till energidepartementet och dess investeringar att det är svårt att tänka sig staden utan dem. Jag frågar Parker Hardy om faran i att vara så beroende av en

arbetsgivare.

– Om du bor i en hamnstad, finns det då en nackdel i att knyta sin ekonomi till hamnen? Ja, men hamnen är en stor tillgång som du måste utnyttja, säger han.

Hans svar är ganska talande för hur folk i Oak Ridge ser på Y-12 anläggningen. Den är en del av geografin. En naturtillgång. Om uranilverknings skulle flyttas från Oak Ridge vore det som att havet skulle torka i en hamnstad. Helt otänkbart.

Efter det Parker Hardy sagt är det inte så svårt att förstå varför många i Oak Ridge tycker illa om OREPA. De vill ta havet från hamnen och hotar på så vis stadens framtid. Det hindrar dock inte Ralph Hutchinson och de andra från att samlas vid Y-12 anläggningens ingång varje söndag för en vaka.

Denna vecka består söndagsvakan av Ralph och två andra OREPA medlemmar, Barbara Hickey och Jack Hoefer. De sitter i picknickstolar framför Y-12s stora skylt. Ralph Hutchinson pekar på hur prickarna över i:na sitter snett.

– Det här är personerna som bygger kärnvapen och de kan inte ens bygga en skylt ordentligt, säger han.

De andra två skrattar hjärtligt.

I november fyller söndagsvakan 13 år. Vanligtvis brukar de vara mellan 10-15 personer men de hade en hel del återbud den här veckan berättar Barbara Hickey som är månadens organisatör.

Vakans officiella och något högtravande syfte är enligt Ralph Hutchinson att vara ”ett vittne inför den förstörelse av planeten som planeras där inne”. Vad som faktiskt händer är att medlemmarna samlas en gång i veckan för att prata, spela spel, eller prova yoga beroende på vem som organiserar. Denna vecka diskuterar man det man fick höra på utfrågningen tidigare i veckan. Samtidigt står en bil med en säkerhetsvakt parkerad på andra sidan staketet för att garantera att inte dessa tre åldringar bryter sig in på anläggningen.

Vakan har nog inga möjligheter att påverka energidepartementet, politiker eller den amerikanska allmänheten i kärnvapenfrågan.

Men ju längre samtalet fortsätter desto tydligare blir det att den här vakan handlar om dem själva.

“Att vara aktiv är motgiftet till förtvivlan”

Ralph Hutchinson

Det är en möjlighet för den här lilla gruppen av aktivister att träffas och känna sig som en del av något större. Ett litet sammanhang i deras tillsynes övermäktiga kamp. Jag påminns om något Ralph sa när jag träffade honom i Knoxville

– Att vara aktiv är motgiftet till förtvivlan och att vara aktiv i en gemenskap är absolut nödvändigt. Det får åtminstone mig att kunna fortsätta.

Förtvivlan låter inte heller som en orimlig reaktion för en kärnvapenmotståndare i Oak Ridge. Kärnvapen har format staden och gjort den lika beroende av dem som andra städer är beroende av vatten.

Oak Ridge tycks också förkroppsliga den amerikanska inställningen till kärnvapen. Det är de mest destruktiva vapen som finns men här har de kommit att bli associerat med positiva saker. En stormakts och en stads födelse och en stormakts och en stads överlevnad. Det är den synen som Ralph Hutchinson vill förändra.

– Det dominerande tankesättet om kärnvapen bygger på en mytologi. Den finns inte i hjärnan utan i hjärtat. Kärnvapen vann andra världskriget och höll oss säkra under kalla kriget. Vi är de goda, vi kanske inte vet vem de onda är men det är inte vi, säger han.

Så ska minnet väckas till liv

PMW

*Terrorism, klimatförändringar,
finanskris. Världen är full av nya hot.
Deras uppdrag är att påminna folk om
att kärnvapen fortfarande är farliga.
Möt de svenska kärnvapenmot-
ståndarna som arbetar i motvind.*

Sedan 1980 har den internationella läkarrörelsen mot kärnvapen varit en stark röst för ett förbud. En röst som idag arbetar under nya förutsättningar.

Josefin Lind är kommunikator på Svenska Läkare mot Kärnvapen (SLK). För henne är förändringen tydlig. Historiskt sätt har SLK bara arbetat internationellt eftersom nedrustning haft så starkt stöd i Sverige. De senaste åren har de varit tvungna att tänka om.

– På senare tid har det varit svårt att se en tydlig svensk nedrustningspolitik. Så vi har allt mer börjat inrikta vårt arbete mot Sveriges riksdag, regering och i viss mån svenska folket, säger hon.

Framförallt är Josefin Lind missnöjd med hur utrikesminister Carl Bildt behandlar kärnvapenfrågan.

– Vi har träffat nästan varenda utrikesminister sedan organisationen grundades förutom Carl Bildt. Han svarar nästan inte ens på brev.

– Han säger att han vill se en värld fri från kärnvapen men vi har inte kunnat hitta att han har en plan för hur vägen dit ska se ut. För han tror inte på ett förbud mot kärnvapen, säger hon.

För att få tillbaka det politiska stödet har SLK nu startat upp ett nätverk i riksdagen för att informera svenska politiker. Budskapet är enkelt. Kärnvapenhotet finns fortfarande kvar och därmed också behovet av nedrustning.

Kanske kan det återuppliva det politiska stödet men då kvarstår fortfarande problemet med allmänhetens intresse. Josefin Lind berättar om reaktionen hon och några kollegor fick i lobbyn på ett hotell under en kärnvapenkonferens.

– Vi berättade vad vi skulle göra och då sa de i receptionen. Va? Kärnvapen, finns det fortfarande?

De senaste 30 åren har vår relation till kärnvapen

Dgenomgått en monumental förvandling. I juni 1982 samlades över en miljon människor i Central Park i New York för att protestera mot kärnvapen. Den dittills största demonstrationen i USAs historia.

Då hade världen levt under ett konstant hot om undergång i 30 år. Över hela jorden fick folk veta vad de skulle göra om det otänkbara inträffade. Alla svenska hushåll fick ut handboken *Om Kriget Kommer* som förklarade hur vi skulle agera om det kalla kriget plötsligt blev varmt.

I USA fick skolbarnen, med hjälp av en tecknad sköldpadda, öva på duck and cover. En metod som sa att om fienden slår till, vilket de kunde göra när som helst, så skulle man krypa ihop och ta skydd under ett bord eller vid en vägg. Genom filmer och böcker fylldes det allmänna medvetandet av skildringar av kärnvapenkriget och apokalypsen som skulle följa. Sedan dess har mycket hänt.

Tio år efter protesterna i New York var Sovjetunionen upplöst och kalla kriget över. Tio år senare kraschade två plan in i World Trade Center i New York. Under decenniet som gått sedan dess har klimatförändringar seglat upp som det kanske mest påtagliga globala hotet.

I tusentals silos står kärnvapnen kvar, kanske inte bortglömda men nedprioriterade. Undantryckta av mer aktuella hot. Det är i denna miljö som organisationer som Svenska Läkare mot Kärnvapen idag för sin kamp för ett förbud mot kärnvapen.

Modellen för läkarrörelsen är dock den samma som den alltid varit: att som läkare uttala sig om hälsoeffekterna av vapnen.

– Det blir så tydligt att det handlar om män-

niskor. Sen tror jag mycket att läkare har en speciell trovärdighet. De har kunnat vara så framgångsrika för att det inte känns så politiskt. Man värnar bara människan, säger Josefin Lind.

Men på senare år har framgångarna varit få och medlemsvärvningen blivit allt svårare. Synen på kärnvapen har förändrats och samtidigt

finns det många andra frågor som kräver vår uppmärksamhet.

– På medicinutbildningarna finns det några kurser i katastrofmedicin och då hade vi alltid en

given plats där för att föreläsa om kärnvapen men det är väldigt svårt att få komma in nuförtiden, berättar Josefin Lind.

“Det blir så tydligt att det handlar om människor?”

Josefin Lind

Men kanske är kärnvapenfrågan på väg mot en andra andning. Förra året tog Röda Kors- och Röda Halvmånerörelsen också ett beslut om att arbeta för ett förbud mot kärnvapen. Enligt Dick Clomé, som är folkrättsjurist på Svenska Röda Korset är beslutet viktigt för fredsrörelsen eftersom Röda Korset är en stor och tung röst.

– Många får ny kraft för att fortsätta det fotarbete som är så viktigt, säger han.

Att Röda Korset väljer att stödja ett förbud mot kärnvapen just nu har enligt Dick Clomé flera förklaringar.

– Röda Korset har ju ett uppdrag att hjälpa människor i krig. Japanska Röda Korset var på plats i Hiroshima och Nagasaki och deras uppdrag var att hjälpa civilbefolkningen. Vi kunde inte utföra vårt uppdrag, vi kunde inte rädda liv, säger han.

Men enligt Dick Clomé var kalla krigets realpolitik ett hinder för att Röda Korset som

Fakta:

Effekterna av ett kärnvapen på 100 kiloton*

3 kilometers radie

- Ett radioaktivt eldklot varmare än solen med kraften av 100 000 ton TNT dödar och förångar alla.

5 kilometers radie

- Den stora majoriteten av människor dör fort av skador från tryckvågen, kvävning eller akut strålsjuka.

10 kilometers radie

- Ungefär hälften dör av trauma eller brännskador. Många avlider inom kort tid på grund av bränder och strålning.

80 kilometers radie

- Radioaktivt utfall sprider sig. Över tid dör tusentals av strålsjuka och cancer.

* Bomben över Hiroshima som dödade 140 000 under det första halvåret var på 15 kiloton.

Josefin Lind visar upp ett av de läromedel som Svenska Läkare mot Kärnvapen använder för att informera om kärnvapens faror

Dick Clomén är folkrättsjurist och fokuserar på den humanitära rätten när han förespråkar ett förbud av kärnvapen

en neutral part skulle ta en tydlig ställning för ett förbud då. Nu är läget annorlunda. Efter att president Obama uttalade sin vision om en kärnvapenfri värld i Prag 2009 tyckte man att tiden var mogen för ett ställningstagande.

Precis som för SLK så handlar Röda Korsets kärnvapenmotstånd om att värna om individen. Vapnens oförutsägbara effekter och deras oförmåga att urskilja mellan stridande och civila gör att kärnvapen, enligt Röda Korset, bryter mot krigets lagar och därför bör förbjudas.

Det finns alltså en laglig grund till att förbjuda kärnvapen. Men för att någon ska agera så krävs det också en opinion. Så hur får man befolkningen i framförallt kärnvapenstater att engagera sig?

I en värld där det tredje världskriget inte längre ses som det största hotet har kärnvapenmotståndet fått anpassa sig. En metod är att knyta samman kärnvapen med modernare faror. I SLKs broschyrer informerar

de bland annat om de klimatmässiga effekterna av kärnvapenkrig och riskerna för kärnvapenterrorism. Även banker har blivit lovligt byte kanske beroende på den ekonomiska krisen. Den internationella ICAN-kampanjen har utnyttjat sociala medier för att kritisera banker som finansierar kärnvapenindustrin, däribland Sveriges fyra storbanker.

Men både Josefin Lind och Dick Clomén är överens om att den största tillgången är människor som blivit utsatta för vapnens effekter och vars livsöden vi kan relatera till. Men här finns också ett problem. Vapnen har bara använts i krig två gånger för snart 70 år sedan. Det finns få överlevare kvar och det är svårt att personifiera det som hände. Dick Clomén berättar om Australiensiska Röda Korset som framgångsrikt lyckats sätta ansikten på problemet genom de som drabbats av provsprängningar som utfördes i landet. Han ser likheter med hur vi i Sverige tog in överlevare från nazisternas övergrepp i skolklasser för att få ungdomar att ta till sig det som hänt.

– Det finns klara kopplingar till Förintelsen där man resonerade ungefär likadant. Hur ska vi levandegöra det här? Jag tror att man måste ta det på samma allvar, säger Dick Clomén.

Han medger också att det hela är paradoxalt. I försök att förbjuda andra vapen har man ofta massor av bildbevis för att visa hur det påverkar civila, kvinnor och barn. Det sista man vill ha är fler bevis på kärnvapnens effekter.

– Hade vi haft mer bevis så skulle det nog inte finnas kärnvapen idag. Men då skulle vi också ha haft några katastrofer till, säger han.

Det är kring denna problematik som kärnvapenmotståndarna måste arbeta. Finns det inget hot så finns det ingen opinion. Det är svårt att få människor att oro sig för det abstrakta och samtidigt vill vi till varje pris undvika det konkreta.

Bland de som engagerar sig idag är de flesta äldre och minns hur påtagligt kärnvapenhotet var under kalla kriget. Josefin Lind oroar sig för vad som händer om man inte lyckas nå ut till den yngre generationen som inte alls tänker på kärnvapen

– Vi vill inte att det ska hända en katastrof innan folk reagerar, säger hon.

Fakta:

Årtal i kärnvapenhistorien

1905: $E=MC^2$, Einsteins ekvation lägger grunden till idén att man kan utvinna energi ur atomer

1932: Einsteins teori bevisas när den första atomen klyvs i ett laboratorium i Cambridge

1941: Det amerikanska Manhattanprojektet inleds

1945: "I am become death, the destroyer of worlds" Manhattanprojektets ledare Robert Oppenheimer uttalar dessa ord efter att ha beskådat den första kärnvapenexplosionen den 16 juli. Den 6 Augusti används bomben för första gången mot en fiende när Little Boy släpps över Hiroshima. Tre dagar senare bombas Nagasaki.

1949 Sovjetunionen spränger sin första bomb. Kapprustningen börjar

1961: Sovjetunionen provspränger Tsar Bomba på 50 megaton. Den största kärnvapenexplosionen i historien

1962: Kubakrisen utgör höjdpunkten på kalla kriget. Ett kärnvapenkrig mellan USA och Sovjet är ytterst nära

1968: Icke spridningsavtalet NPT skrivs under.

1972: USA och Sovjet skriver under SALT 1 avtalet som begränsar antalet kärnvapen som båda sidor får ha.

1982: En miljon demonstranter samlas i New York under pågående FN förhandlingar för att protestera mot kärnvapen

1983: Ronald Reagan kallar Sovjetunionen för det ondskefulla imperiet och lanserar misilförsvaret Star Wars vilket ökar spänningarna mellan blocken

1985: Internationella läkarrörelsen mot kärnvapen Tilldelas Nobels Fredspris

1991: Sovjet upplöses och USA börjar förhandla med Ryssland om nedrustning. Syd Afrika skriver under NPT och tillkännager att man under 80 talet konstruerat och sedan avvecklat ett antal kärnvapen

1998: Indien och Pakistan provspränger flera kärnvapen som en del i kapprustningen länderna emellan. Vid det här laget har 2083 provsprängningar utförts i världen

2006: Nordkorea provspränger sitt första kärnvapen

Klimatmässiga konsekvenser

SLK:s informationmaterial försöker kombinera historia med nutid, för att förmedla att kärnvapenhotet lever

EFFEKTER AV EXPLOSION MOTSVARANDE BOMBEN ÖVER HIROSHIMA (1945)

- An blast radius: 0.7 km: 20 psi overpressure: heavily built concrete buildings are severely damaged or demolished; fatalities approach 100%.
- Radiation radius: 1.42 km: 100 rem radiation dose: between 50% and 90% mortality from acute effects alone; dying takes between several hours and several weeks.
- Air blast radius: 1.85 km: 48 psi overpressure: most buildings collapse; traces universal fatalities widespread.
- Thermal radiation radius: 2.14 km: Third-degree burns to all exposed skin; starts fires in flammable materials; contributes to firestorm.

Hans vision: en kärnvapenfri värld

*Kärnvapenförhandlingar är ett spel
med extremt höga insatser.*

*Efter 25 år på spelplanen
vet ambassadören Henrik Salander
vilka drag som måste
göras för att få en
kärnvapenfri värld.*

Henrik Salander slår med fingrarna på bordet för varje stavelse för att markera vikten i det han säger.

– Om inte kärnvapen avskaffas kommer det oundvikligen leda till att det blir fler kärnvapenstater och till slut kommer de att användas, säger han.

Att förbjuda kärnvapen är enligt honom det enda alternativet för att på lång sikt skydda oss mot dem. Det är i sig ingen ovanlig åsikt. Kärnvapenmotståndare är eniga om att kärnvapen måste avskaffas genom ett globalt förbud. Men det som skiljer Henrik Salander från de flesta kärnvapenmotståndare är att han, som svensk nedrustningsambassadör, själv försökt förhandla fram förbudet.

Som nybliven pensionär kan Henrik Salander se tillbaka på en lång karriär i det politiska spelet kring kärnvapen. Ett spel som kräver både ett försiktigt handlag och ett strategiskt sinnelag. Han spelar själv schack på tävlingsnivå och menar att det finns likheter i hur man måste tänka under ett schackparti och i en nedrustningsförhandling.

– Just det här med att varje drag är viktigt, att man kan göra bort sig när som helst. Det är faktiskt en insikt som inte är oviktig, säger han.

För ett litet land som Sverige gäller det att vara strategiska och planera sina drag om man ska ha någon chans att påverka i sådana förhandlingar. I den bemärkelsen verkar Henrik Salander väl anpassad för diplomatin. När han

uttrycker sig gör han det målinriktat. Det blir få "omtagningar" och han säger saker som "det där kommer vi tillbaka till senare" på ett sätt som antyder att det finns en plan bakom varje uttalande. Det är ett steg på vägen mot poängen.

Henrik Slanders egen väg mot kärnvapendiplomati följer dock en mer oplanerad rutt. Som ung spelade han gitarr i popgruppen The Hounds som hade två listettor i slutet på 1960-talet. 1969 bestämde han sig för att börja studera igen och efter studierna blev han rekryterad till UD från Sida.

Att just kärnvapen skulle bli hans fråga var mer en slump än något annat. Men efter många år av arbete med kärnvapen så menar han att det färgat honom och när han slutade på UD 2006 så fortsatte han engagera sig. Kärnvapenfrågan blev på så vis mer än ett jobb för Henrik Salander. Man märker hans övertygelse. De här vapnen är oförsvarliga och de länder som har dem också har en moralisk plikt att avskaffa dem

– Det är en indirekt gisslantagning av civilbefolkningen man sysslar med och det är på sikt oacceptabelt, säger han

Redan i juni 1946, mindre än ett år efter att den första atombomben fälldes över Hiroshima, försökte USA upprätta ett första avtal som skulle garantera en värld fri

från kärnvapen. Amerikanernas plan var enkel. USA skulle skrota alla sina kärnvapen om Sovjetunionen och resten av världen lovade att inte skaffa egna. Ett internationellt kontrollorgan skulle sedan upprättas för att se till att atomenergin bara användes i fredliga syften. Men planen misslyckades. Sovjet avvisade förslaget

och tre år senare sprängde de sin första atombomb. Misstron mellan världspolitikens jättar var helt enkelt för stor.

Det har gått 76 år sen det där första försöket att förbjuda vapnen och det är egentligen samma

Henrik Salander

lösning som diskuteras. Länder med kärnvapen ska skrota dem om andra länder lovar att inte tillverka egna och kontrollorgan ska upprättas så att alla följer reglerna. Det här är själva grunden för Icke-spridningsavtalet (NPT) det viktigaste avtalet kring kärnvapen.

Diplomater träffas också regelbundet i Geneve och New York för att diskutera hur man ska åstadkomma den här kärnvapenfria världen som alla tycks föredra men som ändå gäcker oss. Men förhandlingarna dras med samma problem som fällde USA:s plan 1946. Misstro tycks vara utgångspunkten när stater träffas för att diskutera säkerhetspolitiska frågor.

– En kärnvapenfri värld är inte dagens värld minus kärnvapen. Det är en annorlunda värld. Den måste innebära mer tillit mellan länderna, säger Henrik Salander som bland annat var ord-

Henrik Salander tror att ett kärnvapentest idag skulle innebära politiskt kaos och stört-dykande börser världen över.

förande för NPTs förberedande konferens 2002.

Hans erfarenheter från det mötet målar en tydlig bild av vilken uppförssbacke den här processen befinner sig i. I över ett år förberedde Henrik Salander konferensen. Han reste världen runt och hade över 100 möten med olika regeringsrepresentanter för att skapa bra förutsättningar och för att veta vilka drag han kunde göra. Med det framgångsrika möte år 2000 i ryggen fanns det också en optimism bland deltagarna inför de två veckorna av förhandlingar. Men mötet han knappt börja innan det körde fast. USA och Frankrike motsatte sig en punkt på dagordningen och plötsligt hotades hela konferensen.

– Jag hade fått löften av Frankrike innan, att det inte skulle vara några problem. Och i USA träffade jag John Bolton (FN ambassadör) och han sa inget då. Fast jag kunde ana på honom att det skulle bli problem. Och sen blev det problem, säger Henrik Salander.

– Så efter första veckan fick jag hota om att ajournera mötet. Då blev det en lösning under helgen. Det var en gambling från mig men den lyckades faktiskt, fortsätter han.

Som åhörare är det en nästan svindlande tanke att det här mötet som är ännu ett litet steg i en gigantisk process höll på att

förstöras av en enda dagordningspunkt. Men Henrik Salander är van. Han vet att när det gäller frågor som handlar om staters säkerhet så måste man gå försiktigt fram. De länder som har kärnvapen är defensiva. De vill ogärna göra stora åtaganden eller knyta upp sig i avtal. Istället ägnar de mycket tid till att sätta käppar i hjulen och förhålla.

På samma sätt som kärnvapenländerna håller världens befolkning gisslan med sina vapen verkar de också hålla NPT-förhandlingarna gisslan. Det är ytterst de som dikterar villkoren. Förhandlingarna kommer ingenvart utan kärnvapenstaternas medgivande.

I en sådan miljö är det svårt för en diplomat från ett litet land att agera idealist. Om man ska få något gjort gäller det att spela efter spelets regler och försöka ta små segrar.

– Sverige kan inte i någon nämnvärd grad påverka vad USA och Ryssland gör med sina kärnvapen, säger Henrik Salander.

Enligt honom är det bästa vi kan göra att erbjuda diplomatisk hjälp i förhandlingar mellan

kärnvapenstater och teknisk expertis för att kontrollera att länder lever upp till sina åtaganden. Den enda chansen icke-kärnvapenstater har att gå på offensiven mot de som har vapnen är att gå ihop i större grupper. Under Henrik Salanders tid som nedrustningsambassadör deltog Sverige i det som kallades New Agenda Coalition, en koalition av strategiskt utvalda icke-kärnvapenstater som under NPT-konferensen 2000 faktiskt lyckades pressa kärnvapenstaterna till eftergifter.

Men Salander tillägger också att det mesta i slutändan ändå handlar om inrikespolitik. Kärnvapenstaterna rustar inte ned bara för att omvärlden vill det. Vad som krävs, tror han, är att opinionen i de här länderna börjar kräva ett förbud av sina makthavare.

På så vis är diplomaterna själva inte mycket mer än pjäser i ett större spel som styrs från kärnvapenstaternas huvudstäder. Trots det så har Henrik Salander inte tappat tilltron till den sorts multilaterala förhandlingar som hans karriär kretsade kring. För även om han och hans kollegor kanske inte kan påverka så mycket så behövs de för att ta till vara på den politiska vilja som faktiskt finns. Politikernas retorik och ambitioner måste omsättas i praktik och det är just där som diplomatin kommer in.

Henrik Salander är själv tveksam till om han kommer hinna se en värld fri från kärnvapen. Men han är alltså övertygad om att ett förbud är både möjligt och nödvändigt och han pekar på positiva tecken. Globalisering och demokratisering har knutit samman länder och gjort dem tvungna att sam-

arbeta.

– Det är ingen slump att ingen av de stora kärnvapenstaterna har haft något prov sedan 1996. De vet att till och med att bara prova ett kärnvapen

idag är väldigt riskfyllt. Så man kan nog vara lite optimistisk. Tabut mot kärnvapen är väldigt starkt, säger han.

Problemet ligger i att skapa tillräcklig tillit för att omvandla tabut till ett förbud. Men Henrik Salander varnar också för att ett förbud bara är ännu ett steg på vägen. Det krävs också att vi kan bevara den tilliten.

–En kärnvapenfri värld är bara kärnvapenfri en dag i taget, säger han.

“En kärnvapenfri värld är inte dagens värld minus kärnvapen.”

Henrik Salander

Fakta:

Världens kärnvapenarsenaler. Antal stridsspetsar per land

- Ryssland : ~10 000
- USA: ~8 000
- Frankrike: 300
- Kina: 240
- Storbritannien: 225
- Pakistan 90-110
- Indien: 80-100
- Israel: 80
- Nordkorea: <10

Totalt: ~19 000

Källa: Globalzero.com

Fakta:

Icke-spridningsavtalet, Non-Proliferation treaty (NPT)

- Avtalet trädde i kraft 1970 och erkänner 5 stater som legitima kärnvapenstater: USA, Ryssland, Storbritannien, Frankrike och Kina. De andra kärnvapeninnehavarna Indien, Pakistan, Israel och Nordkorea är inte medlemmar i avtalet.
- Genom NPT åtar sig kärnvapenstaterna att inte överlåta kärnvapen eller kärnvapeteknologi till andra stater. Dessutom är kärnvapenstaterna skyldiga att förhandla om och arbeta för total nedrustning.
- De 184 icke-kärnvapenstater som är med i avtalet är förbjudna från att anskaffa eller producera kärnvapen. Avtalet sätter också upp regler för hur fredlig atomenergi skall övervakas.
- Medlemsstaterna träffas vart femte år i New York för en konferens där man ser över avtalet. Nästa konferens äger rum 2015. Inför dessa konferenser hålls också ett flertal förberedande möten kallade Prepcoms.

Källa: fas.org